

Ústav romanistiky Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích
Oponentský posudek diplomové práce

Název práce: Conceptualizaciones y metáforas: fraseologismos somáticos. Análisis contrastivo entre español y checo.

Autorka práce: Bc. Sandra Rozsnyová

Vedoucí práce: doc. Mgr. Miroslava Aurová, Ph.D.

Předkládaná diplomová práce se zabývá kontrastivní analýzou somatické frazeologie v češtině a španělštině na pozadí kognitivní lingvistiky. S cílem dospět k relevantním závěrům autorka zužuje fokus práce na frazeologické jednotky obsahující lexém „ruka“. Toto rozhodnutí vyplývá z Čermákovy studie *Somatic Idioms Revisited* (1998), v níž se konstatuje, že tento typ frazeologických somatismů patří k nejčastějším. Struktura práce se opírá o sérii dílčích cílů: vysvětlit základní koncepty frazeologie a vztah jazyka a kognice, podrobně popsat metafory vyskytující se ve frazeologických jednotkách obsahujících lemma „ruka“/„mano“ a provést kontrastivní analýzu tohoto druhu somatismů, zaměřenou na podobnosti a rozdíly mezi španělštinou a češtinou.

Práce je standardně členěna na – rozsáhlejší – část teoretickou (s. 10–49) a praktickou (s. 50–73), a jako přílohy obsahuje všeobecný seznam španělských somatismů a seznam somatismů konkrétně obsahujících lemma „ruka“/„mano“ pro oba studované jazyky. Vzhledem k tomu, že diplomandka koncepčně vychází z principů kognitivní lingvistiky, věnuje se v teoretické části svědomitému vymezení základních pojmů, jako jsou *conceptualizace*, *kategorizace*, *embodiment* a souvisejících (s. 22nn). Její výklad je založen na relevantních zdrojích (Lakoff a Johnson, Cuenca a Hilferty, Vaňková apod.), je logický a koherentní. Následně je rekapitulována typologie konceptuální metafory a metonymie (s doplněním o hledisko gestické), která je aplikována při praktických analýzách. Vyústěním kapitoly je představení specifického poddruhu frazeologismů, tzv. *somatismů*, které jsou předmětem práce. V závěru teoretického bloku je pojednáno o problematice fraseodidaktiky ve výuce španělštiny jako cizího jazyka s ohledem na MCER a PCIC.

Po teoretické stránce však velmi kladně hodnotím zejména úvodní kapitolu, v níž se autorka systematicky vypořádala s definováním frazeologických jednotek (s. 11nn), a to jednak z perspektivy české (Čermák), jednak španělské (Corpas Pastor), které se nepřekrývají zcela, ale jsou navzájem komplementární v tom, že jedna staví do popředí sémantické kritérium (*idiomaticidad*), zatímco druhá syntaktické (*fraseologicidad*). Reflektování českého i španělského hlediska je funkční a koresponduje s kontrastivním přístupem práce.

Praktická část si klade za cíl provést „kontrastivní analýzu somatismů obsahujících lexém „mano“ ve španělštině a jeho ekvivalent „ruka“ v češtině“ (s. 50). Tuto část lze rozdělit do dvou fází: 1. sémantické analýzy identifikovaných případů a jejich klasifikace, a 2. samotné kontrastivní analýzy. V první fázi je jako zdroj dat využit *Diccionario fraseológico documentado del Español Actual. Locuciones y modismos españoles*. (Manuel Seco, 2004) pro španělštinu a *Slovník české frazeologie a idiomatiky* (Čermák, 2009) pro češtinu. Tato kapitola velmi zevrubně kvalitativně analyzuje jednotlivé případy somatismů (celkem 156) a klasifikuje je dle jednotlivých subtypů ontologické a strukturální metafory, ale i metonymie. Správně je přitom poukazováno na propustnost jednotlivých kategorií a polysémnost vybraných případů. Je nesporné, že některé příklady by bylo možno určit i jinak, než uvádí autorka, nebo o nich polemizovat: je otázka, zda př. 13 „Dát od něčeho ruce pryč“ je možno zařadit do subkategorie *La mano no trabaja* (s. 53), ale veskrze je přiřazení do subkategorií jako jsou *Mano como una herramienta de trabajo, una herramienta de lucha, un recipiente, una imagen de posesión, un medio de relaciones interpersonales* aj. adekvátní.

Zejména ve druhé, kontrastivní fázi diplomandka používá jako zdroj dat pro srovnání španělských a českých somatismů také korpusy (InterCorp v 4, Araneum Hispanicum Maius, Araneum Bohemicum Maximum). To je po metodologické stránce zcela v pořádku, ovšem jako slabinu vnímám, že čtenáře s touto okolností autorka neseznamuje dříve, např. v úvodu do praktické části, a že se o ní dozvídá pouze z poznámek pod čarou (pozn. 6 a 7 na s. 65 a 69).

To poněkud ubírá předkládané práci na rigoróznosti. Pokud se jedná o konkrétní příklady, u č. 188 „Vládnout/mít železnou ruku (lit. “gobernar con/tener la mano de hierro”)“ by bylo možno polemizovat, do jaké míry lze směřovat *železnou ruku* („mano de hierro“) s *ocelovou pěstí* („puño de hierro/acero“), neboť, na rozdíl od toho, co píše autorka, jak v češtině, tak i ve španělštině existují oba tyto koncepty, každý s jiným významem (*železnou rukou* se vládne, *ocelovou pěstí* se bojuje). Jedna z výhrad směřuje také k tomu, že ne všechny španělské příklady jsou překládány do češtiny, což může ztěžovat porozumění obsahu práce nerodilému mluvčímu. I tato část analýz je však ve výsledku uspokojivá, úspěšně srovnává české somatismy se španělskými a dospívá k závěru, že největší shodu lze nalézt u subtypu *mano como un recipiente*, zatímco významnější rozdíly např. u subtypu *mano como una herramienta de trabajo*. K obsahu práce mám přesto několik průřezových otázek, které mohou posloužit jako opora pro obhajobu:

1. V úvodní části (do s. 22) diplomandka mimo jiné vychází z práce autorky Sciutto (2005), která analyzuje argentinské (a italské) frazeologismy. V pozdějších kapitolách je pak uváděn evropský rámec MCER a PCIC (s. 46–48) s příklady pocházejícími z evropské španělštiny. Do jaké míry je sociogeografický faktor rozhodující ve výuce frazeologických jednotek? Jak jej efektivně zohlednit?
2. Na s. 17–18 je prezentována autorská tabulka charakteristik frazeologických jednotek. V ní je vlevo uvedeno, že Sciutto (2005) považuje *Espontaneidad lingüística, memorización y reproducción en bloque* za prototypickou vlastnost, zatímco vpravo jsou tytéž vlastnosti rovněž dle Sciutto označovány za periferní. Jak to tedy je? Jsou pro ni periferní nebo prototypické?
3. Na s. 51 je při definování významu slova „ruka“ uvedeno, že je zvláštní, že „en la Wikipedia en el apartado de la traducción aparece que su equivalente en español es “brazo” a že tento překlad je nesprávný, protože neodpovídá části těla „desde la muñeca hasta los dedos“. Je tento překlad ale opravdu *nesprávný*? Co si v češtině představíme pod pojmem „ruka“, pokud např. řekneme „od toho očkování mě bolí celý den ruka“?
4. Na s. 65 v poznámce 6 je napsáno, že autorka čerpala z „korpusu Kontext“. Je KonText korpus? Co to je?

Po formální stránce je práce psána pěknou španělštinou s občasnými překlipy, opomenutými uvozovkami či chybami (např. chybějící akcentace tázacích zájmen – s. 13, 24 aj.; de/queísmo – s. 14, 70; plurál „cualquieras“ namísto „cualesquiera“ – s. 33; fosilizované „Lo que se refiere/conciérne“ namísto „En lo que...“; opakující se „la mano trabajo“ namísto „trabaja“; nadužívání vztahného „donde“ namísto „en el/la/los/las que“, místy výskyt českého „ň“ za „ñ“ aj.). Důkladnější revizi by nicméně vyžadovalo španělské resumé (s. 74), a to jak po stránce gramatické, tak i obsahové a rozsahové (syntéza by mohla být promyšlenější, je zde patrné, že autorku při dokončování práce tížil čas). Podobně i českému závěru by prospěla jazyková revize a větší propracovanost (namísto „mít dřavé ruce“ se objevuje „mít dřavé prsty“ atd.). Autorka dále v seznamu bibliografie nerozlišuje časopisecké příspěvky, kapitoly v knize a monografie a nezachovává jednotnou citační normu (77nn, nečíslováno). Formátování textu je přehledné, výjimečně je odstavec započat jiným stylem písma, tučnou iniciálou apod.

Závěr: I přes uvedené výhrady se domnívám, že práce Bc. Sandry Rozsnyové je zdařilá a splnila požadavky kladené na tento typ prací. Diplomandka prokázala schopnost systematicky analyzovat vzorek, syntetizovat teoretické poznatky a dostát vytčenému cíli. V práci je zřejmá studentčina péle a zvláště oceňuji schopnost držet se klasifikačního schématu (se všemi úskalími, která tento přístup přináší) a vyhnout se pohodlnému relativismu, k němuž může interpretační lingvistika svádět. Její práci doporučuji k obhajobě a předběžně ji hodnotím ještě známkou **výborně** s tím, že výsledné hodnocení bude stanoveno na základě obhajoby.

V Českých Budějovicích dne 27. května 2022

Mgr. Markéta Šmídová, Ph.D.